

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію **Варги Лесі Іванівни**
*«Формування комунікативної культури майбутнього вчителя засобами
інтерактивних технологій»*, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної
освіти

Розвиток освітньої концепції сучасних вищих навчальних закладів вирізняється посиленою увагою до формування особистості, яка б володіла високою культурою спілкування в різних видах комунікативної діяльності. Йдеться не тільки про особистість як носія мови, що виявляє себе у мовленнєвій діяльності, володіє певною сумою знань та уявлень про неї і реалізує себе в комунікації, обираючи і здійснюючи ту чи іншу стратегію і тактику спілкування, чи використовуючи той чи інший репертуар засобів, а й комуніканта, який бере безпосередню участь у комунікативному акті, невимушено діє в реальній комунікації. Ключовим у цьому сенсі залишається питання, яке стосується формування комунікативної культури у майбутнього вчителя, створення навчально-розвивальної траєкторії для її розвитку у сучасних вищих навчальних закладах. У ракурсі зазначеного дисертаційне дослідження Лесі Іванівни є інноваційним за змістом і структурою, оскільки асоціюється з положеннями підготовки і готовності фахівців до майбутньої професійної діяльності.

Наукознавчі складники дослідницького корпусу дисертаційної роботи, з нашого погляду, визначені грамотно. Обґрунтованість методологічних орієнтирів вмотивовані й віддзеркалюють зміст досліджуваної якості у майбутніх учителів.

Оцінюючи дисертаційну роботу за параметрами новизни, відзначимо, що вперше обґрунтовано педагогічні умови формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій, визначено сутнісні характеристики поняття комунікативної культури та комунікативна культура майбутнього вчителя.

Підтримуємо авторську позицію щодо обґрунтування ключового поняття «комунікативна культура майбутнього вчителя», яку автор розглядає в інтеграції з міждисциплінарними дослідженнями з опорою на дотичні до його розкриття поняття «культура», «комунікативна культура», «майбутній вчитель» як складну інтегральну характеристику особистості, що синтезує особливості професійного спілкування вчителя й детерміновану його ціннісними орієнтаціями й установками; як здатність виявляти особистісні риси, адекватно сприймати поведінку суб'єктів спілкування, налагоджувати міжособистісні стосунки, використовувати вербальні й невербальні засоби впливу фахово-комунікативної спрямованості, формувати сприятливий емоційний мікроклімат у міжособистісній взаємодії. Їх взаємообумовленість сприяла визначенню нового вектора підготовки вчителя – комунікативної культури. Підтримуємо міркування автора, що ефективність підготовки майбутніх учителів до формування комунікативної культури відбувається за умов створення у сучасних вищих навчальних закладах спеціальної підготовки, яка дасть можливість адаптуватися майбутньому фахівцю до умов комунікативно-інформаційного й освітнього простору.

Не викликають заперечень висловлені погляди на взаємопов'язані структурні компоненти, зокрема: ціннісно-орієнтаційний, емоційно-особистісний, мовленнєво-комунікативний, інтерактивно-діяльнісний. Доцільною являється презентована в тексті роботи узагальнена картина напрацювань учених у вітчизняній і зарубіжній теорії і практиці щодо формування комунікативної культури на засадах упровадження інтерактивних технологій. Відповідно, можна погодитися з автором у тому, що сутність інноваційної діяльності полягає саме в оновленні педагогічного процесу, вносить елементи новизни, створюючи інноваційне поле для виникнення важливих новоутворень у комунікативній діяльності фахівця, який самостверджується, з одного боку, і з другого – у освітньому процесі вищого навчального закладу відбувається відхід від традиційних, усталених форм навчання до інноваційних, розвивально-рефлексуючих, які стимулюватимуть

студента до участі в комунікативній взаємодії, з дотриманням відповідних етичних норм, правил (еталонів) культури. Системно такий матеріал представлений у п.п. 1.1 та 1.2.

У визначенні критеріїв та показників сформованості комунікативної компетентності автор послуговується відомими й адаптованим до предмета дослідження критеріями, показниками та рівнями. Питома вага їх представлена у п. 1.3 такий матеріал розглядається у відповідності до теми дослідження.

Визначальним пріоритетом другого розділу роботи «Експериментально-дослідницька робота з формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій» є обґрунтування й впровадження експериментальної моделі формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій та педагогічних умов. Ми погоджуємось з Лесею Іванівною в тому, що в якості формувальних впливів обрано інтерактивні технології, такі як: заняття-дебати; заняття-дискусії в стилі телевізійного ток-шоу; ділові та імітаційні ігри «Сам собі режисер», «Відтворю світ», «Життя», «Переговори», «Знайомство», «Контакт», «Ділова пропозиція»; кейс-метод «Професійна комунікативна діяльність педагога», тренінг «Комунікативна культура – умова успішної діяльності вчителя».

Реалізація перелічених технологій здійснювалась при вивченні навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Методика виховної роботи», «Історія педагогіки», «Освітні технології».

Чітке уявлення про зміст діагностування констатувального та формувального етапів дослідження дають таблиці та діаграми, в яких зазначено його інструментарій та результати. Динаміка зростання рівні готовності студентів до формування комунікативної культури на кожному етапі проведення, засвідчила ефективність наукових пошуків автора, а у зв'язку з цим – підтвердила валідність запропонованих технологій організації навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Опис організації експериментального навчання, етапів його проведення та сформульовані за його результатами висновки заслуговують позитивної оцінки.

Зміст роботи доцільно проілюстрований узагальненими схемами і таблицями, які дозволяють чітко і системно простежити всі наукові пошуки авторки. Незаперечним підтвердженням системності та хронологічності проведеного дослідження слугують додатки до дисертації, зокрема – програма спецкурсу «Основи формування комунікативної культури» та тренінг «Комунікативна культура – умова успішної діяльності майбутніх учителів».

Таким чином, можна констатувати, що визначені в дисертації мета і завдання виконані й віддзеркалені у висновках до розділів та загальних висновках. Наведені публікації – 10 одноосібних різнобічно та повно розкривають зміст і результати здійсненої наукової роботи.

Водночас, вважаємо доцільним висловити деякі міркування, що виникли під час прочитання дисертаційного дослідження для пояснення та уточнення:

1. Уточнення потребує формулювання понятійного апарату та змісту дисертаційного дослідження, зокрема:

- зміст четвертого завдання розглядається дещо ширше, ніж сам предмет дослідження;

- визначаючи наукову новизну, доцільно було б поряд із педагогічними умовами подати розроблення моделі формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій;

- логічнішим у змісті дисертації було б розкриття у розділі «Теоретичні засади формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій», (розділ 1 п. 3) стану сформованості досліджуваної якості, що з одного боку констатувало актуальність обраної проблематики, а з іншого – вказало на необхідність створення у освітньому просторі сучасних педагогічних вищих навчальних закладів формувальних впливів для розвитку комунікативної культури у майбутніх вчителів. Наголосимо, що такий матеріал представлено автором частково у розділі 2, п. 2.1.

2. Уважаємо, що автору необхідно було б чітко окреслити суб'єктів дослідження, вказати, з якої спеціальності чи напряму навчання майбутні вчителі, та вказати на динаміку сформованості досліджуваної якості у студентів не тільки рівневої диференціації (низький, середній і високий рівні), а й курсової підготовки, для прикладу – студентів першого і четвертого курсів, що надало б дослідженню більшої значущості й цілісної картини про застосування тих чи інших інтерактивних технологій з нарощення знань, умінь і навичок з формування комунікативної культури у майбутніх учителів.

3. У моделі формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій блок компетенцій у цільовому блоці, як нам здається, є зайвим.

4. Представлені у п. 1 «Сутність поняття «комунікативна культура» у психолого-педагогічній літературі» та 1.2 «Інтерактивні технології як засіб формування комунікативної культури майбутніх учителів» таблиці 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 доцільно було б розмістити в додатках, оскільки представлені в них визначення вчених про досліджувану якість майбутніх учителів викладені у тексті.

5. Обширними є висновки до розділів дисертаційного дослідження, їх доцільно подавати лаконічно.

Зазначені міркування не заперечують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, яка є завершеним і самостійним доробком автора.

Структура дисертації, її зміст, висновки, що викладені також і в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

Викладені зауваження та побажання не є концептуальними і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка є самостійним завершеним дослідженням.

Текст автореферату відбиває принципові ідеї дисертаційної роботи.

Підсумовуючи зазначене вище, наголошуємо, що наукові результати дослідження Варги Лесі Іванівні є особистим досягненням дисертанта, новаторськими за змістом, відповідають встановленим вимогам щодо «Порядку

присудження наукових ступенів», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року) і заслуговують на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
завідувач кабінету дошкільної,
початкової та інклюзивної освіти
Закарпатського інституту
післядипломної педагогічної освіти

Н.О. Гордуз

Гордуз
Підпис
Засвідчую:
Нах. відділу кадрової, юридичної
та організаційної роботи
Закарпатського ІНІТОР. Імат'єв
Імат'єв